

Na co máte právo?

Jak vystoupit na zasedání zastupitelstva?

Proč a jak zapojit veřejnost do rozhodování?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚTNANOST

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

Zpracovalo Fórum 50 %

Na co máte právo: úřady a jak s nimi jednat

Mohu se dnes nějak zapojit
do dění ve své/m obci
či městě?

Ano!

Ze zákona má veřejnost právo:

- být o dění **informována** na úřední desce
- účastnit se **jednání zastupitelstva**
- napsat vedení obce/města **dopis**
- napsat **petici**
- svolat **veřejné shromáždění**
- vyvolat **místní referendum** a hlasovat v něm
- založit **občanské sdružení**

Základní pojmy:

Obecní samospráva

Obec je dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb. „základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.“ Z právního hlediska je **veřejnoprávní korporací s vlastním majetkem**. Jak vyplývá již ze samotného pojmu, „samospráva“ znamená, že **obec si „sama spravuje“ své záležitosti** - spravuje obecní majetek, sestavuje rozpočet a dále plní všechny úkony, definované zákonem o obcích č. 128/2000 Sb. Samospráva se skládá z voleného politického vedení a úřadu - nevoleného administrativního orgánu.

Samostatná a přenesená působnost obce

Činnost obce se dělí na dvě oblasti - samostatnou a přenesenou působnost. **Samostatnou působností** se rozumí výkon samosprávy jako takové, tedy např. sestavování rozpočtu, schvalování programu rozvoje obce, zřizování a rušení příspěvkových organizací, vydávání vyhlášek atd. **Přenesená působnost** obce znamená výkon státní správy příslušným orgánem obce, spadá sem např. evidence obyvatel, vydávání stavebních povolení, vydávání občanských průkazů a pasů atd.

Na tyto úkony získává obec příspěvek od státu. Rozsah vykonávání přenesené působnosti se liší podle velikosti obce.

Orgány obce

Zastupitelstvo

Správu obce vykonávají tzv. **orgány obce**, kterými jsou: zastupitelstvo obce, rada obce, starosta/starostka, obecní úřad, zvláštní orgány obce a obecní policie. **Zastupitelstvo** je základním orgánem obce, sestaveným na základě výsledku komunálních voleb, které se konají každé 4 roky. Počet členů/členek v zastupitelstvu je 5-55 podle počtu obyvatelstva a kvůli hlasování je vždy lichý. Zastupitelstvo se schází podle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce a jeho **zasedání jsou veřejná**. Zastupitelstvu v jeho činnosti pomáhají tzv. **výbory**. Povinně se musí zřizovat **výbor finanční** a **výbor kontrolní**, dále pak také výbor pro národnostní menšiny v obcích, kde více než 10 % obyvatelstva je jiné národnosti než české. Dobrovolně si zastupitelstvo může zřídit i další výbory, např. výbor pro dopravu, výbor pro životní prostředí atd.

Rada

Užším orgánem je tzv. **rada obce**. Má 5-11 členů/členek (opět zde platí, že počet je vždy lichý). Rada je volena zastupitelstvem a tvoří ji starosta/ka, místostarosta/ka a radní volení z řad zastupitelstva. Zastupitelstva, která mají méně než 15 členů/ek, si radu nevolí a její činnost vykonává starosta/ka. Rada se schází podle potřeby, její schůze jsou neveřejné, její usnesení ovšem veřejná jsou. Radě obce je vyhrazeno např. zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, vydávat nařízení obce, rozdělovat pravomoci v obecním úřadu, jmenovat a odvolávat vedoucí odborů obecního úřadu atd. Radě města v činnosti pomáhají tzv. **komise**, např. školská, zdravotní, sociální atd.

Starosta/ka

V čele obce stojí **starosta/starostka**, v případě statutárního města se nazývá **primátor/primátorka**. Starostu/ku volí zastupitelstvo ze svých řad na 4 roky, zastupitelstvu se také za svou činnost starosta/ka zodpovídá. Starosta/ka obce musí být vždy občanem/občankou České republiky (na rozdíl od člena/členky zastupitelstva). Starosta/ka jmenuje a odvolává tajemníka/tajemnici úřadu, odpovídá za informování veřejnosti o činnosti obce, svolává

a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva obce a rady obce, podepisuje právní předpisy obce, usnesení zastupitelstva obce a rady obce, odpovídá za včasné objednání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok atd.

Obecní úřad/magistrát

Obecní úřad (v případě statutárního města se mu říká magistrát) je nevolným administrativním orgánem obce. Obecní úřad tvoří starosta/ka, místostarosta/ka (místostarostové/místostarostky), tajemník/tajemnice obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena, a zaměstnanci/zaměstnankyně obce. V čele obecního úřadu je starosta/ka. Ve větších městech se úřad člení na odbory a oddělení. Obecní úřad má povinnost podávat informace žadatelům/kám, dále vykonává samostatnou i přenesenou působnost obce, plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce nebo rada obce a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti.

Zvláštní orgány obce

Starosta/ka může stanovit tzv. **zvláštní orgán obce** v případech stanovených zvláštními zákony. V jeho čele stojí osoba, která prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti působnosti, pro jejíž výkon byl zvláštní orgán zřízen. Zvláštním orgánem obce je např.

povodňová komise (podle vodního zákona), či bezpečnostní rada obce (podle krizového zákona).

Obecní policie

Obecní policii (ve statutárních městech a v Praze se nazývá městská policie) zřizuje a ruší zastupitelstvo obce obecně závaznou vyhláškou. Policie má na starost místní záležitosti veřejného pořádku, přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží nad dodržováním pravidel občanského soužití, přispívá k bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, odhaluje přestupky a jiné správní delikty atd. Obecní policii řídí starosta/ka.

Právo na přístup k informacím

Úřední deska

Občané a občanky mají řadu možností, jak získat informace vztahující se k dění v obci. Orgány územní samosprávy mají dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím povinnost poskytovat fyzickým i právnickým osobám informace vztahující se k jejich působnosti. Na každém úřadě musí být umístěna nepřetržitě veřejně přístupná úřední deska - nástěnka, na které jsou zveřejňovány důležité

skutečnosti a oznámení týkající se obce či města, kraje nebo státních orgánů. Většina obcí má v dnešní době zřízenou také elektronickou úřední desku na webových stránkách obce. Pokud nemůžete konkrétní informaci dohledat, můžete se na úřad obrátit se žádostí o sdělení místa, kde je informace zveřejněna, úřad má povinnost vám toto místo sdělit nejpozději do 7 dnů. Pokud žadatel/ka trvá na přímém poskytnutí informace, úřad je povinen ji sdělit.

Zasedání zastupitelstva

Další možností je účast na **zasedání zastupitelstva**, kde bývá vyhrazen čas na připomínky občanů/ek. Pravidla vystoupení na zasedání a délku vystoupení si každé zastupitelstvo určuje samo v jednacím řádu. Na každém jednání se sepisuje **veřejně přístupný zápis**. Na základě informačních zákonů mají občané/ky právo získat kopii zápisu ze schůze rady a jednání zastupitelstva obce.

Dopis

Informace je možné vyžádat také na základě **dopisu** úřadu. Na dopis odeslaný doporučeně či odevzdaný přímo v podatelně má úřad **povinnost odpovědět**. Žádost/stížnost musí obsahovat vaše jméno, ke komu směřuje, co žádáte a výslovné dovolání na Zákon o svobodném přístupu k informacím. V takovém případě

je úřad povinen odpovědět do 15 dnů. Pokud podáváte tzv. podnět k zahájení řízení (zjednodušeně řečeno, pokud vyzýváte úřad, aby začal váš problém řešit), je úřad povinen odpovědět do 30 dnů, zda řízení zahájil, ale pouze v případě, že o odpověď výslovně požádáte. Zákonem není stanoven konkrétní postih, pokud úřad tuto lhůtu nedodrží, můžete však podat stížnost k nadřízenému orgánu. Některé úřady mají na svých webových stránkách vystaveny formuláře žádosti o poskytnutí informace.

Na co máte právo?

Petice

Podle zákona č. 85/1990 Sb.[\[1\]](#) o právu petičním mají občané a občanky právo obracet se na úřady prostřednictvím petice ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti daného úřadu. Petice se může týkat nejrůznějších témat, příkladem může být petice proti nové výstavbě mrakodrapů[\[2\]](#), petice za změnu volebního zákona[\[3\]](#), petice za pěší zónu[\[4\]](#), petice proti demolici nádražní budovy[\[5\]](#) atd. Petice nesmí zasahovat do nezávislosti soudu a nesmí se jí vyzývat k porušování ústavy a zákonů. Petice se **podává písemně**, podat ji může

samostatná osoba nebo petiční výbor (v tom případě je potřeba stanovit tzv. předsedu petičního výboru staršího 18 let). Petice musí obsahovat jasně formulovaný text petice, jméno, příjmení a bydliště toho, kdo petici sestavil, nebo jména, příjmení a bydliště všech členů/členek výboru a adresáta petice (příslušný správní orgán). Úřad, jemuž je petice adresována, ji musí přijmout, pokud věc nepatří do jeho působnosti, předá ji do 5 dnů správnému adresátovi. Úřad je povinen na petici do 30 dnů zareagovat a v odpovědi uvést stanovisko a způsob vyřízení dané záležitosti. Není stanoveno, kolik podpisů musí petice minimálně obsahovat, nicméně aby měla váhu, je zřejmé, že je potřeba nashromáždit podpisů co nejvíce. Samotná petice však konkrétní problém většinou nevyřeší, petice má často spíše symbolický význam a slouží jako vyjádření nespokojenosti případně upozornění na nějaký problém.

Veřejné shromáždění

Mezi základní práva patří i právo shromažďovací dané zákonem č. 84/1990 Sb. [\[6\]](#) Shromáždění (průvody a manifestace) slouží občanům a občankám k výměně informací a k vyjádření názorů a postojů. Ke shromáždění není potřeba zvláštní povolení, stačí jej písemně ohlásit příslušnému úřadu 6 měsíců až 5 dnů

předem. Shromáždění může svolat osoba (svolavatel) starší 18 let, právnická osoba se sídlem na území České republiky nebo skupina osob. Příslušný formulář bývá umístěn na webových stránkách úřadu nebo jej úřad poskytne na vyžádání.

Místní referendum

Místní referendum je prvkem tzv. přímé demokracie, to znamená, že lidé v dané obci sami přímo hlasují o konkrétním rozhodnutí. Řídí se především zákonem o místním referendu č. 22/2004 Sb.[\[7\]](#) Hlasovat se v něm může o věcech, které spadají do samostatné působnosti obce, tedy např. o rozdělení či sloučení obcí, o využití důležitého objektu v majetku obce, o postoji k plánované stavbě v obci apod. Aby bylo referendum platné, musí se ho zúčastnit alespoň 35 % obyvatelstva obce a zároveň, aby bylo rozhodnutí přijaté v referendu závazné, musí pro něj hlasovat nadpoloviční většina hlasujících, kteří zároveň tvoří alespoň 25 % obyvatelstva obce. Svolat referendum může přípravný výbor (alespoň 3 občané/ky dané obce, kteří/ré jsou jinak oprávněni/y k hlasování v komunálních volbách) nebo obec sama. Návrh musí podpisem potvrdit určitý počet lidí (závisí na velikosti obce). Žádost o svolání referenda se podává se na úřad, který má 15 dní na vyjádření. Návrh výboru musí obsahovat: **území,**

na němž se konání místního referenda navrhuje; **jména, data narození, bydliště a podpisy přípravného výboru; znění otázky případně otázek, na které lze odpovědět ano/ne; odhad nákladů a způsob jejich úhrady z rozpočtu; označení zmocněnce/kyně z členů/ek přípravného výboru a odůvodnění návrhu.**

Založení občanského sdružení

Pokud se věnujete nějaké činnosti dlouhodobě, ať už se jedná o volnočasovou činnost či veřejně prospěšnou činnost, nejjednodušším způsobem, jak tyto aktivity formalizovat, je založení tzv. občanského sdružení. Občanské sdružení je nejrozšířenější formou nevládní neziskové organizace. Výhodou občanského sdružení je jednak spojení s lidmi, kteří sdílí stejný zájem či sledují stejný cíl, dále je osvobozeno od některých správních poplatků a v neposlední řadě je možné n jeho činnost sehnat finanční prostředky v podobě grantů. Občanské sdružení může založit přípravný výbor (nejméně 3 lidé, 1 z nich starší 18 let). Podává se návrh na registraci sdružení a stanovy na Ministerstvo vnitra, které má 10 dnů na vyřízení. Stanovy by měly definovat předmět činnosti a pravidla fungování daného sdružení. [\[8\]](#)

- [1] <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=uz131316-1-->
- [2] <http://www.malesicebezmrakodrapu.estranky.cz/clanky/petice.html>
- [3] <http://www.petice.org/>
- [4] <http://www.auto-mat.cz/smetanovo-nabrezi/petice/>
- [5] <http://www.stop-demolici.cz/>
- [6] <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-88.html>
- [7] <http://www.obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=uz--1-&f=135247>
- [8] Vzor stanov naleznete např. na <http://new.ecn.cz/index.stm?x=73528>

Další užitečné odkazy:

<http://zakony-online.cz/>

<http://www.dvs.cz/>

<http://obcan.ecn.cz/>

Jak vystoupit na jednání zastupitelstva?

Kdo a jak může vystoupit na jednání zastupitelstva?

Na zasedání mohou vystoupit občané starší 18 let s trvalým pobytem v obci, dále osoby, které mají v obci své zájmy (vlastní zde nemovitost, podnikají), cizinci ze zemí EU s trvalým pobytem v obci a dále hosté pozvaní zastupitelem či zastupitelkou. Tato pravidla jsou zakotvena v již několikrát zmiňovaném Zákonu o obcích č. 128/200 Sb. Průběh vystoupení na jednání reguluje jednací řád, který se liší obec od obce. Někde se mohou občané a občanky vyjádřit po každém projednávaném bodě, jinde je vyhrazen prostor diskuzi na konci jednání atd.

Prezentační desatero:

1. Volíme přiměřený **společenský oděv**.
2. Před samotným vystoupením **zkontrolujeme vzhled** (zapnout sako, upravit vlasy atd.).
3. Zaujmem **postoj** (stát rovně, na jednom místě, váha na zadní noze, nepřeslapovat, nehoupat se), chvíli se odmlčíme, než začneme mluvit.
4. Vědomě **dýcháme** (břichem, ne rameny)
5. Udržujeme **zrakový kontakt**, nedíváme se jen na jednu osobu, pokud mluvíme k většímu kolektivu, díváme se lidem na špičky hlav a pohledem opisujeme písmeno „Z“.
6. Mluvíme **stručně, jasně**, používáme krátké věty a **srozumitelně** vyslovujeme.
7. **Nespěcháme**, nikdo nás nehoní.
8. Mluvíme **nahlas** (při veřejné prezentaci mluvíme jednou tak hlasitě než běžně).
9. **Usmíváme se** (neusmíváme se, pokud hovoříme o něčem vážném).
10. **Pomáhá**, pokud si vezmeme do ruky například desky.

Proč a jak zapojit veřejnost do rozhodování?

Proč vůbec
zapojovat
veřejnost do rozhodování?

Navrhované řešení či opatření je **lépe přijato** všemi stranami vždy jde totiž o **kompromis**, který vzejde ze vzájemné spolupráce a diskuse.

Zapojování veřejnosti vede ke **zlepšení komunikace a spolupráce** ve městě či obci, přispívá tak k budování komunity

Ze spolupráce mohou vzejít **lepší (mnohdy levnější, jednodušší a efektivnější) řešení** - platí zde přísloví „Více děr, více syslů. Více hlav, více smyslů.“

Zapojení veřejnosti napomáhá **otevřenějšímu a transparentnějšímu rozhodování**.

„Má zapojování veřejnosti nějaká rizika?“

Zásadním rizikem je **neochota** některé ze (tj. občanek a občanů, neziskových a příspěvkových organizací a vedení města či úřadu) ke spolupráci.

Pokud se všechny strany na spolupráci shodnou, hrozí dvě technická rizika:

1. špatně definované priority a cíle (příliš obecné, dlouhodobé, bez jasných a měřitelných indikátorů)
2. nevhodně zvolená metoda (dotčená skupina se do procesu komunitního plánování nezapojí)

Posledním rizikem pak je **malá politická podpora** pro realizaci výstupů, proto je dobré zapojit politickou reprezentaci přímo do procesu.

„Co si mám představit pod pojmem komunitní plánování?“

Komunitní plánování je metoda, prostřednictvím které je plánován rozvoj služeb na daném území pro určité skupiny znevýhodněných osob v určitém čase.

Účastní se ho: **uživatelé, poskytovatelé služeb a zadavatelé** » řízení procesů je tudíž závislé na jejich spolupráci a umění shody.

Komunitní plánování je **přístup** (říká co) i **proces** (říká jak pracovat s komunitou v daném místě při řešení jejích potřeb)

Důležité jsou: **konkrétní** výstupy, v jasně omezeném čase s konkrétními účastníky.

Podrobnosti najdete na:

<http://www.komunitniplanovani.com>

„Jak konkrétně mohu veřejnost zapojit?“

- klasickými metodami jsou: **dotazníky, ankety, telefonický průzkum**
- lze využít i **webové stránky** či **aplikace** (např. aplikaci pro sestavování rozpočtu www.rozpcetprovsechny.cz)
- pro skutečný dialog je dobré se s veřejností setkat přímo, a to na **veřejném setkání** či **slyšení**
- pro řešení konkrétních problémů jsou vhodné **společné „procházky městem“** (popis a hledání

řešení problému názorně přímo na daném místě) či plánovací víkendy

- běžná je spolupráce s veřejností v rámci komisí a výborů
- v některých případech lze rozhodovací pravomoc přenést přímo na menší celek či veřejnost (osadní výbory, místní referendum)

„Co si mám představit pod pojmem komunitní rozpočtování?“

- Komunitní rozpočtování přináší nový úhel pohledu na výdajovou stránku veřejných rozpočtů.
- Klade si otázku, zda jsou veřejné zdroje využívány spravedlivě na financování potřeb všech skupin obyvatelstva žijících v dané komunitě.
- Jde o pojem nadřazený genderovému rozpočtování, které hodnotí výdaje pouze z genderového hlediska - tedy kolik procent výdajů jde na potřeby a zájmy mužů a kolik procent pokrývá potřeby a zájmy žen žijících v dané lokalitě.
- Komunitní rozpočtování je tedy zaměřeno na všechny sociální skupiny, nejen na ženy a muže a klade větší

důraz na zapojení veřejnosti do rozpočtovacího procesu.

„Proč komunitní rozpočtování ve městech a obcích zavádět?“

- Hlavním přínosem tohoto přístupu je zohlednění sociálních skupin, které mají ztížený přístup k politickému rozhodování (nedostatek volného času, sociálního kapitálu, počítačové gramotnosti...).
- Kromě dalších výhod spojených se zapojováním veřejnosti do rozhodování obecně (posilování soudržnosti komunity, naplňování principů dobré správy), pro oblast sestavování rozpočtu platí nejvíce, že zapojení veřejnosti zvýší transparentnost a omezí prostor pro korupci.

„Jak to s veřejnými výdaji vypadá v České republice nyní?“

- Fórum 50 % provedlo několik analýz zaměřených na rozdělování prostředků mezi muže a ženy, ze kterých vyplynulo, že:
 1. v několika městech byly výdaje na muže a ženy víceméně vyrovnané, ve větším počtu měst připadly větší výdaje vždy na projekty a aktivity, které slouží především mužům

2. ve městech, která podporují sport typu hokej a fotbal, je financováno významně méně dalších jiných typů projektů a aktivit
3. výdaje na sport jsou v rozpočtu mnohdy skryty (nejen kapitola sport, ale i např. neziskové organizace)
4. nevyváženost nejen z hlediska genderu, ale i věkových skupin a etnických minorit

„Jak tedy s komunitním rozpočtováním začít?“

Krok 1: definovat skupiny, které budou brány v potaz; vždy aplikovat genderové hledisko!!!

Krok 2: definovat položku v rozpočtu/balík aktivit, u kterých budou principy komunitního rozpočtování aplikovány; rozlišení na „základnu“ a „nadstavbu“ (provoz školky vs. fotbalové hřiště) zohlednění. I zdánlivě neutrálních oblastí (doprava)

Krok 3: zjištění aktuální situace (ideálně několik let zpátky) a jejího odrazu v rozpočtu

Krok 4: zjišťování potřeb definovaných skupin (dotazníky, snímkování, veřejné slyšení... - vždy zvážit jejich výhody a nevýhody vzhledem k tomu, co a od koho chceme zjistit); užitečné je spolupracovat

s občanskými sdruženími či zájmovými skupinami. Které mohou zkušenost, potřeby a zájmy konkrétních skupin občanů a občanek zprostředkovat

Krok 5: institucionální zajištění (výbor, komise)

Krok 6: po čase (v případě rozpočtu lépe než po roce, aby mohly být výstupy zapracovány do nového rozpočtu) je třeba provést revizi a zhodnotit dopad provedených změn. Rozpočet na další rok je pak sestavován podobným způsobem - znovu od prvního kroku, postupem času je možné (a vhodné) skupiny i položky v rozpočtu rozšiřovat - ideální stav pak nastává v momentě, kdy jsou v potaz brány všechny skupiny obyvatelstva a metoda komunitního rozpočtování je uplatňována na celý rozpočet (tedy na nemandatorní výdaje, k ostatním položkám, které město či obec nemohou samy měnit, lze pouze přihlížet).